

Мереживо людських долъ
Наталія Хаммоуда

«Мереживо людських долъ» – збірка новел та оповідань, оснований на реальних подіях. Починаючи із першого твору, читач зауважить для себе всю суть людського буття й ментальності, посміється там, де, здавалося б, повинен плакати. Але життя таким найчастіше і є – сміхом крізь сльози. Далі йдуть декілька новел із цілком драматичним змістом, які мають неочікувані розв'язки. Сльози і сміх, кохання і розлука, біль і радість, життя і смерть – усе переплелось у збірці, наче мереживо.

Наталія Хаммоуда

Мереживо людських долъ

Живий живе гадає...

– Христос посеред нас, – промовила жінка у чорній хустині, вхопивши ложкою кілька зерен пшениці, і поки гості відповідали «е і буде» вийшла за двері.

Тільки що Параска поховала чоловіка. Прожили разом півстоліття. Як вже було – так було, але зла вона на нього вже не тримала. Простила йому все, коли на кришку труни кинула грудочку землі. Хай йому Бог все простить...

...– Василь лежав на катафелку[1 – Катафельок – катафалок, гріб.], як квітка. Виділа-с, Ганько? Як живий, правда?

– Правда, Юстино. Шкода хлопа, – відповіла Ганна, запихаючи до рота великий шмат вареної ковбаси. – Не хлоп був, а дуб, царство му небесне. Нема єдної баби в селі, жи би за Василем не заплакала.

– Ая-я, не кажи. Такі правда, – перехиливши склянку «Тархуну» і обтерши рукою рота відповіла Юстина.

Коло Юстини примостилась Іруська, Василева сусідка і подружка Ганнина і Юстинина.

– Йой, дівки, я сама таким сі сплакала за Василем. Добрий був хлоп, поредний, робітний[2 – Робітний – роботящий.]. Коли-м не попросила, нігди[3 – Нігди – ніколи.] ми не відмовив: косу наточит, сапу поклепає, цвека[4 – Цвек – цвях.] заб'є... – перечислювала жінкам Іруська, – бо я баба сама, хлопа не маю...

- Був безвідказний? - протягнула Юстина примруживши око.

- Що правда, то правда, - обірвала Іруська, ледь стримуючи сміх, бо всі три знали про що йшла мова.

- Наливай, Петрівна, - почулося в іншому кінці столу. - За такого хлопа гріх не випити.

Петрівна, ще одна сусідка, налила собі, і ще двом жінкам, що сиділи поряд. Юстина і Ганна наповнили свої чарки.

- Ну, що... най му там буде царствіє небесне! - виголосила повна червоношока жінка у чорній з квітами хустині. - Най му Бог не памнітає того, що ми забути не годни!

- За Василе... гмम्म, той-во, кажу, най му буде вічна памніть. - Жінки потягнулись одна до іншої стаканами, але одразу ж опам'ятавшись, що за покійних не «цокаються», розняли їх і швидко перешили до дна.

- Ото файний похорон му Параска зробила. Ади, на столах чого лиш нема: кубаси трох видів, і сири, і риби, і салати. А горівки всякої кілько, і вино, і солодка вода... - продовжувала червоношока жінка, закусивши оселедцем.

- А хліб-хліб ади всьой домашний! Мой-мой! Не похорон, а вісіле, - донеслася розмова з-за іншого стола.

- Видко, жи му всьо забула, - штовхнула Юстина Іруська. - А ми не забудем. Де таке забути? Ото був хлоп! Ото був до бабів справец. Нікотра з нас не пошкодувала, жи попробувала того хрукту[5 - Хрукт - фрукт.].

- Хі-хі, - відповіла Іруська сміхом на слова Юстини. - Ну, вип'єм по другі за Василе, на му легко сі лежить. Най відпочине хоть на тім світі, як на сім спочинку не мав. Ади, як жив весело - так і вмер! Земле му пухом, а нам живе гадати. Наливай, Петрівна, бо в тебе легка рука.

Чарки спорожніли вдруге. І хоча за померлих більше двох разів не п'ють, за Василя пили. Гріх було не пити - бо «добрий був хлоп» і «такий файний похорон».

За чоловічим столом помалу почали голоснішати розмови. Хтось згадав Василеву молодість, хтось роботу в колгоспі і заслуги покійного перед державою. Розмова плавно переходила з минулого в теперішній час...

...- То траба було так вдати: вмерти на бабі в сімдесят років, - щоб почули усі виголосив уже добре нетверезий сусід Гриць. - А вона хоть на похорон прийшла?

- Тихо! Вона яким лицем прийде? Що вже нинька му згадувати? - штовхнув Гриця товариш по лаві. - Пий і закусуй, бо вже пізенько, а ми ще тверезі.

- Я не згадую, я й сам би так хтів... - потер чуба Гриць і опустил очі, - Моя Сенька вже зо двацять років як окремо ночує...

- Вуйку Василю, - звернувся якийсь молодик до дядка. - Може зробим перерву тай заспівемо?

Дядко озирнувся, потер себе по животі, витер рукою масні від олії губи і кашлянувши затягнув:

- Ві-і-ічна-я па-а-а-ам'ять!

- Го-спо-ди, По-ми-и-и-и-луй! - залунало за столом. - Со святими упокой... душу усопшого раба тво-о-ое-е-я-я!

Почали розносити борщ. Хоч кожен уже щось перекусив, але борщ був невід'ємною частиною похорону. А до борщу і по чарці.

- Ну, Грицю, наливай, - скомандував товаришу глухий Тимко, не помітивши, що його чарка вже була повною, і чекала лиш, аби згадати добрим словом про Василя і випити.

Гриць піднявся з стаканом у руці і помовчавши секунду викрикнув: За Василе! Най му там буде добре!

- Стрийку, кажіт «вічная пам'ять» - штовхнув Гриця племінник зціпивши зуби від злості, але було пізно. Спиртне вже текло до шлунка і потребувало миттевої закуски.

- Розступіться, розступіться, би я вас соусом не облила, - веселенько заторкотіла Оленка, Василева племінниця, що прибула на похорон вуйка з самого Києва, бо покійний записав весь маєток на неї, так як дітей власних не мав. - Голубці такі добрі. Чуєте, як пахнуть? Їжте, вуйцю Грицю. Натє вам тарілку особисту, решта по двое до тарілки. Закусуйте, аби все мені з'їли. І пийте... Наливайте...

Гриць взяв з рук дівчини тареля з голубцями і швидко встромив виделку у страву.

- Вуйку Грицю, на сухо не їжте, - запросив наповнити стакан молодий поважний чоловік, що сидів напроти, і вже почав цідити Грицеві стограм. - Якби ж не було чим запити, але ж є...

- Що є - то є, - підтакнули чоловіки підставляючи і свої чарки. - Ну, за упокой душі...

Перевернули й до голубців.

Жінки вже також розчервонілись від горілки змішаної із вином.

- Ото добрий той «Кагор»! - почала розмову Ганна, коли за чоловічим столом затихли розмови, бо всі після чарочки поїдали теплі голубці.

- Ая-я, солодкий такий. А в голову як йде. Я вже п'яна! - додала своє Юстина, і до Іруськи, - якби які музики я би вже й гуляла.

- Боже, прости і дурні гріха, - перехрестилась Іруська, бо чи то мудрішою була, чи пила через раз, та не так оп'яніла.

- Со святими упокой... - зтягнув дяк після голубців.

- Вічна-а-я па-а-а-м'ять! - підтягнув хор.

Як тільки закінчили співати, наднесли картоплю з грибами та тушкованими стегнами. Аромат заповнив усю кімнату, яка і без того вже пропахла цибулею від маринованих оселедців, часником від пампушок, які подали з борщем, і квашеними огірками, яких добряче досипали до винігрету. За столами знову почався рух. Люди вже почували себе вільнішими, кожен наливав собі сам, а хтось і по два ризи. Розмови стали веселішими, жвавішими. Навіть глухий вуйко Тимко, який досі мовчав, наче раптово прочув[6 - Прочути - раптово почати чути.], бо почав розмовляти нарівні з іншими. Жінки навпаки втишились, поспирались на спинки диванів схрестивши руки на животах і слухали про що говорять чоловіки.

- А памнітаеш Василеве вісіле, як ми йому Параску через ліс вели? Га, Тимку? - запитав Гриць.

- О, як не памнітаю. Ти був першим, я був другим. А Василь так і вмер, і ніц не знав.

Гриців племінник зблід від почутого, і вже почав дядькові знову наливати, але Гриця було не зупинити. Горілка робила своє.

- Та він собі такой раду давав, - продовжив Гриць. - Ану, котрої баби в селі не мав? І твою мав... і мою...

- Та мав... - понуривши голову відповідав Тимко, а потім раптом згадавши, що глухий, зробив вигляд, що не почув. - Що? Не чую. Що?

- Памнітаеш дівчинонько, як я тебе бавив, а в тебе був кривий пупець, я його направив... - зтягнув вставши з місця Гриць, але племінник різко шарпнув його за кукав і всадив на лаву. - Стрию, вгмонітьсі, ви на похороні! Майте лице!

Люди за столами почали шуміти, заспокоючи глухого Тимка, який все чеплявся до Гриця, щоб відповів йому на те, чого він скоріше не почув. Гриць мовчав язиком щось незрозуміле. Племінник все шарпав за рукав і втихомирював стрія. Прикрикнули на Гриця й жінки, щоб трохи спинився. З сусідньої кімнати відгородженої тільки аркою попри стіл повний наїдків на той шум почали пхатись хористи, щоб подивитись, що ж там твориться. Дяк, який сидів посеред арки бачив усе, але не звертав уваги, все доливаючи і доливаючи собі і паламареві «Кагору», наче п'ють його востаннє в житті, а під кінець вже випивали за здоров'я Параски, що так гарно все зготувала і за кухарчине здоров'я голосно вдаривши чарками. Про покійного Василя наче б і забули.

Після останньої чарки, які випили до «налисників[7 - Налисники - млинці.] з маком», гості разом із дяком і паламарем ще раз заспівавши «Вічна-а-я па-а-а-м'ять» почали виходити на подвір'я. Вийшла на поріг і Параска, щоб подякувати всім та випроводити людей до брами. Очі жінки не були

червоними від сліз, а обличчя не виглядало дуже сумним. Чоловіки можливо й не помітили, а жінки виправдали все тим, що як би там не було, а Параска таки має рацію тримати зло на чоловіка, бо й справді, не кожен чоловік вдасть так, як Василь: цілий вік не мати спокою через бабів, і ще й вмерти у ліжку коханки.

– Але шкода Василе!

– Але то був хлоп, як дуб...

– Ото був файний похорон...

З тими розмовами люди помалу розходились з подвір'я, і тільки глухий Тимко присівши під плотом ще додумував сказані Грицем останні слова: «І твою мав... і мою...»

Зозуля

– Ну і що мені з ним робити? Куди його нести, куди мені з ним йти, в п'ятимістну кімнату? – витираючи сльози, плакала молода жінка, дивлячись у зіпріле вікно.

– Ну може ви все ж таки ще подумаете, може почекаємо день з випискою, матусю? А раптом ви потім захочете вернути час назад, а час то вже й пішов. Виправити помилку може бути дуже важко, якщо не сказати, неможливо.

Лікар ходив взад-вперед по палаті, і нервово розмахував якимось папером перед очима молоді матусі.

– Дорога моя, зрозумійте ви нарешті, що жити вам з цим дуже важко. А життя довге, і будете ви бачити в кожному малюкові свою дитинку, покинуту ось тут, зараз. А потім будете роки рахувати, коли він пішов би в школу, інститут чи армію...

– Дайте мені той клятий листок, я підпишу і піду. А про нього, – показуючи поглядом в сторону дитячого відділення, – держава подбає. Що я можу йому дати? Яке життя його чекає? Та я йому навіть елементарного: дитячого харчування, соків, памперсів не зможу купити, а не те, що дорогих ліків. Ви ж лікар, як ви не розумієте? Ви думаете мені легко?

– Ви можете дати йому материнську любов, а вона, як звісно, міцніша будь яких ліків.

– Однією любов'ю не вижити! – крикнула. – На нормальне життя потрібні кошти! Що, цілуватиму його коли плакатиме від голоду чи болю? Це допоможе? Не хочу!

Жінка присіла на край стільця, і сперлася на спинку. Очі її були червоними від сліз, погляд упирався в нікуди. Видно було, що вона дуже страждає від прийнятого рішення. Лікар поклав на стіл купку паперів з позначками для підписів.

– Ось вам папери, час у вас є, подумайте...

Жінка ніяк не відреагувала. Вона навіть оком не моргнула. Коли лікар вийшов з палати, вона повільно потягнула руку до білих аркушів.

«Я, Дмитренко Оксана Володимирівна, добровільно і без примусу відмовляюся від свого новонародженого сина Дмитренко Антона Володимировича, і передаю його на піклування державі».

– Він мені не потрібен, я не зможу, – прошепотіла жінка і взявши в руку ручку, поставила три підписи, по одному на кожному аркуші. – Готово! Я не впораюся з хворим малюком, не впораюся...

Швидко вдягнувшись, склала свої скромні пожитки в рюкзак, і поспішила на вихід. У коридорі її зустріла медсестра, спробувала зупинити, але жінка відвернувшись, побігла по коридору.

– Зозуля!!! – крикнула їй у слід медсестра. – Навіть дитину свою не бачила, хоч би глянула, може і защеміло б щось всередині. Та йди... Бог тобі суддя!!!

Оксана бігла вниз по сходах: «Швидше б покинути ці стіни. Швидше б забути». Вона й не помітила, як пробігла через три поверхи і опинилася в приймальному покої лікарні. Забравши з роздягальні верхній одяг, вона пішла до виходу.

Штовхнувши важкі двері, відскочила: назустріч їй рушила бригада швидкої допомоги з вагітною жінкою на каталці.

– Пропустіть!!! Чергового гінеколога сюди, швидко! Маткова кровотеча на тридцятому тижні вагітності, – крикнув один з лікарів. Потрібна термінова операція... третя негативна ще й діабет.

Оксана тримала рукою двері, і не могла рушити з місця. В жінці на каталці вона впізнала вихованку одного з нею сиротинця. Це була Галя, Галя – Смішинка. Так її прозвали за дзвінкий сміх. Скільки ж років вони не бачилися? З десятого класу – напевно років п'ять. Вона була шокована почутим.

Оксана вже не поспішала додому. Щось її мов зупинило. Треба було з'ясувати, що з Галею. У свідомість повернулися слова лікаря: «Потрібно робити кесарів розтин, третя негативна група, у неї діабет». Жінка вирішила повернутися в свою палату, поки ніхто не здогадався, що вона втекла. Ну, бачила її медсестра в коридорі, але це нічого не змінює.

Оксана піднялася на третій поверх і увійшла в палату. Перш за все поглянула на стіл – паперів не було. Перед очима все знову попливло, слюзи полилися з очей.

Головне зараз, щоб з Галею було все в порядку.

З коридору долітали голоси та метушня медперсоналу. Оксана прихилила двері. Їй вдалося зачути, що тільки що прибулу по «швидкій» жінку відвезли на операцію. Оксана прилягла на ліжко, з якою вже встигли зняти білизну. Вона молилася, просила Бога врятувати подрузі життя. Вона зловила себе на думці, що ніколи нічого у Господа не просила навіть для себе. А може варто було просити? А може і почув би? Думки Оксани перервав голос акушерки: «Що ж робити? Потрібен донор, крові у нас немає. У неї ні родичів, ні друзів. Де кров шукати?»

Оксана вискочила з палати:

– Я правильно зрозуміла? У неї третя негативна? Я її знаю, я можу дати кров!

– Та який з тебе донор, Дмитренко? Сама тільки що народила, не зміцніла ще!

Акушерка побігла в бік операційної. Оксана провела її очима, але через кілька секунд акушерка з'явилася в коридорі і крикнула:

– Ну де ти, Дмитренко. Швидко сюди, одягай бахили, виручай знайому.

Оксана увійшла в операційну. На столі лежала Галя. Вона була неймовірно блідою. Жінка сіла в крісло і приготувала руку для прямого переливання. Тонка робота медсестри і вена була знайдена. Оксана забулася дивлячись, як кров по краплі емігрує до Галі. Схаменувалась вона від крику лікаря:

– Виймайте дитину, падає тиск, у неї зупинка серця. Дефібрилятор швидко! Ми її втрачаємо... Розряд!

Розряд, і два і три, ще і ще. Нічого не вдалося зробити. Медсестра наносила шви, педіатри займалися дитиною. Лікар вийшов з операційної, за ним Оксана:

– Лікарю, а як же малюк? Він буде жити? Він здоровий, з ним все в порядку?

– Жити буде, з ним все добре, шкода тільки мамку втратив. Кому він тепер потрібен? Ще один утриманець на опіці у держави...

Оксану ніби вдарили в серце ножом. Вона підняла очі на лікаря. Серце колотило так сильно, що здавалося вискочить із грудей.

– Він не буде рости сиротою. І мій не буде. Я заберу їх обох. Нічого, виростуть. Навіть у війну ніхто не кидав дітей, і я не залишу. Чуєте, не кину! Готуйте мені обох, – вчепившись в халат лікаря, молила Оксана.

Лікар дивився на неї й не вірив, що йому це каже та сама жінка, яка пару годин тому підписала відмову від власного сина.

– Лікарю, а де папери, що я залишила на столі? Ще не пізно все виправити? Зниште відмовний лист, я вас бажаю!

– Який лист, ти що, Дмитренко? А хіба він був? – відповів лікар, посміхаючись.

Через тиждень Оксану з двома синами зустрічали подруги. Вони купили все необхідне: підгузки, дитяче харчування і одяг для хлопчиків. Працівники органів опіки подарували дітям коляску та ліжечка, а також допомогли коштами. Комендант гуртожитку бігла назустріч Оксані розмахуючи ордером на окрему кімнату. Вони тепер сім'я.

– Прорвемся, хлопчики! – глянувши на дітей, радісно вигукнула Оксана.

– Ось вам і зозуля!!! – змахуючи сльозу прошепотіла вслід натовпу медсестра.

Отакої...

Двое хороших друзів Місько Смітницький і Юзько Козіцький прибули в невеличке село на Західній Україні із Перемишля в сорокових роках, відразу після війни. Там влаштувались на роботу, одружились з місцевими дівчатами, і навіть свої перші невеличкі хатинки побудували поблизу. Вони купили в складщину[8 – Складщина – спілка.] старий ґрунт, розділили його муром надвое, і зробились близькими сусідами. Як кажуть у селах – «в межу».

Коли завагітніла Міськова жінка-красуня Генка, яка вважалась місцевою, а на справді була також в далекому минулому із польських переселенців, Місько з того дня почав кликати Юзька в куми. Когось іншого він і запросити не міг, бо хто може бути кращим хрещеним батьком його дитині, як не його найліпший товариш і земляк. А вже коли Юзькова Варвара також призналась, що носить під серцем дитя – з того дня товариші почали кликати один одного сватами. Так вони собі постановили, що як в них народяться дівчинка і хлопчик, вони їх обов'язково подружать.

Минали роки. Старшим був Міськів Влазьо, а молодшою Юзькова Марічка. Все як задумано. Кумували і сватались сусіди, жили дружно. Разом працювали. Разом дітей ростили, і сподівались, що колись дочекаються спільних онуків. Але життя, як кажуть, вводить свої корективи. Змінило життя й Міськів розум.

Влазьо, хоч був добрим хлопцем, але красою не дуже вдався. Що ж хотіти? Чистий тато: високий, гандрабатий[9 – Гандрабатий – широкоплечий, але сутулий чоловік.], губатий і носатий. Ще й трохи згорблений, бо встидаючись власного двометрового росту часто пригинався. Ось і виробилась така звичка – горбиться, і що хочеш роби. Марічка, навпаки, дівка видна: круглолиця, не дуже висока, в міру повненька, але не товста. На вроду красива. Очі взяла від матері – сині, як небо. А волосся від тата – попелясте і блискуче.

А до танців були обое беручкі та справні. Владзьо, хоч і закомплексований, а коли Марічку бачить поруч, ті комплекси кудись самі собою зникають. Як зійдуться на весілля, як візьмуться до танцю, то аж люди розступаються, так вони гарно витанцювують, що рівні їм нема.

Після закінчення семилітки Марічка подалася до міста вчитись на кравчиню, а Владзьо лишився в селі. Працював у колгоспі іздовим.

Десь на двадцятому році, коли молоді вже подумували повінчатись, чи бодай розписатись, бо Марічка була комсомолкою, Місько, Владзів тато, чомусь почав бокувати[10 - Бокувати - сторонитись.] від свого товариша Юзька. Як вже Юзько не приступав до того з бесідою, той ніяк він не йшов на контакт. А коли Юзько заговорив про дітей, що пора б уже їх подружити, та чекати внучат, взагалі нічого не відповів, тільки глянув скося на Юзька, і чкурнув до хати. Коли Владзьо почав розмову про одруження, батько не прийняв синового вибору.

- Не пара вона тобі, Владзью. Не пара, - вимахував руками Місько перед сином, що нічого не розуміючи сидів перед ним на кріслі, і тільки блимав очима.

- Як то, тату, не пара? Ми ж з дитинства паровані. Ви ж самі з вуйком Юзьком нас посватали з пеленок...

- Ну ще не посватали... - чухав потилицю батько. - Нащо тобі та Марічка? Що, дівок в селі мало? Як мало, то йди на друге село, на третє, - торочив[11 - Торочити - говорити.] своє батько, штовхаючи хлопця в плече.

- Навіщо ж мені по селах жінки шукати, як я Марічку люблю? - впирався син.

- А сам не розумієш? Ти на неї подивися. Вона дівка, як троянда. А ти що? Жердка-жердкою! Ну яка ви пара? - Голосно кричав Місько, а Владзьо лиш кліпав очима, і все ще думав, що то батько його випробовує, чи на сміх бере. Батько ж цілком серйозно продовжував. - Твоя Марічка зафайна[12 - Зафайна - занадто вродлива.] до тебе. То нині ви молоді, то нічого не бачите і не розумієте, бо любов вам очі засліпила. А мине з десять років, ти полисієш, посивієш, ще більше згорбишся, он, як я ото! Вона, навпаки, ще більше розцвіте, і чкурне від тебе до якого голови колгоспу чи агронома. А ти тоді куди?

- Що ви, тату, таке несете? - образився хлопець, бо не хотів чути ані єдиного злого слова про свою кохану.

- Я не несу. Я знаю. І послухай мене сину: ніколи твоя Марічка не переступить нашого порога, як невістка. Що хоч роби, а мое слово останне.

- Ну то я піду в приймаки до вуйка Юзька, - буркнув Владзьо, і grimнувши дверима вийшов на подвір'я, де носом до носа стрівся з Марічкою, яка стояла мов завмерла біля дверей Міської хати.

- Ти все чула? - сполохано запитав хлопець.

- Чула, - відповіла дівчина, і притулилась до парубка. - Ти, Владзю як хочеш, то слухай вуйка Міська, але я тебе люблю, і ніколи не буде того, що він тобі наговорив. Не треба мені ані голів, ані агрономів. Я тебе люблю, і заміж лиш за тебе хочу.

- Ой, Марічко, і я лиш тебе люблю. Але тато...

- Що тато? А, давай, ми тихо-ціхо розпишемось. Ніхто й знати не буде. Добре? Га?

- Добре, - відповів хлопець і пригорнув до себе Марічку, - добре.

Минуло трохи більше року. Владзю так і не зміг заперечити батьківському слову, бо той при кожній нагоді погрожував проклясти сина. Просила Міська й жінка, щоб дав жити молодим, але він став на своєму, і кляв синові на чім світ при кожній нагоді, як тільки той згадував про Марічку. А потім до села приїхали ветеринари-практиканти. Один із них вподобав собі кравчиню Марічку.

Навіть перед самим весіллям дівчина ще робила даремні спроби поговорити з Владзем. Казала, що все ще не пізно змінити, і вони можуть бути разом. Але як не старалась Марічка, її слова не змогли зрушити з місця хлопцевого страху перед батьківською заборорою та прокляттям. Марічка вийшла заміж за міського ветеринара і поїхала жити кудись аж на Волинь. Владзю лишився іздити на конях у рідному колгоспі.

Минали роки. У Марічки вже був синочок. Вона на свята привозила його до батьків. Заходила провідати і вуйка Міська. Там були їй раді, а ось Владзю побачивши Марічку з чоловіком і дитям, втікав кудись з дому, і аж по кілька днів не давався чути, поки Марічка не від'їжджала з села. Марічка жила щасливо зі своїм Петром. А ось Владзю...

Кілька разів на рік Владзю приходив додому, і оголошував батькам, що має дівчину, й хотів би женитися. Років йому було вже зо двадцять п'ять. Ще більше згорбився. Почав лисіти. Мав рацію старий Місько - роки Владзя не скрашували. Кілька разів Владзю був готовий поствататись до різних дівчат. Кілька разів батько Місько вишукував причину в тій чи іншій дівчині, щоб не дати синові змоги створити сім'ї:

«В тої мама має недобру славу. Повір, знаю, що кажу».

«В тої тато злодій».

«За ту люди не добре говорять».

«Та надто молода».

«Та вже занадто стара».

«Та не до тебе, бо вона для тебе зафайна».

І такої бесіди було майже щодня. Всі ті дівчата були й порядними, і красунями, але не в дівчатах була річ. Секрет Міського незадоволення потенційними невістками крився в іншому.

Коли Місько взяв Генку за жінку, такої красуні на ціле село не було. Де не йшли разом – завжди люди дивувались, що то за файна в Міська жінка. І чоловіки на роботі про її красу жартували. І на весіллі всі її до танцю кликали, та в нього дозволу просили. Місько дозволяв, але всередині сам згорав від ревності. Навіть зараз, коли Генці вже добре за п'ятдесят, вона ще досить вродлива жінка. Місько останнім часом зовсім здурів. Навіть до сільмагу за хлібом жінку не відпускає. Сам ходить. А слідкує за нею пильніше, як в молодості. Чомусь вбив собі в голову, що й синові його буде так само погано, як йому при жінці красуні. Ось і руйнує тепер йому життя.

Але одного разу Владзьо таки прийняв важливе рішення, і не питаючи дозволу в батька та матері, повів до сільради доярку Іваську. (Сказати, що дівчина була невродливою – не можна. То образа для неї. Але навіть Івашин батько не раз питав у Бога, чому Він пожалкував краси для його дитини.) З сільради молоді пішли просто до Міська додому. Вже Владзьо жонатий! Тепер батько хай, що хоче робить, що хоче каже, а в нього є жінка. Ще й яка!

Місько з Генкою затримались в полі до самого смерку. Владзьо завжди вертався з колгоспу пізніше від них. Місько, знаючи що в хаті нема нікого, сміло увійшов. За мить хатні двері з гуркотом розчинились, і Місько кулею вилетів на подвір'я, де Генка ще обчищала чоботи від землі. Переполоханий чоловік дивлячись на жінку випалив своєю західняцькою мовою, яку напевне не вживав зо тридцять літ:

– Генко, там... там на п'єцу[13 – П'єц – піч.] щось такое страшное... такое черное... так ся роззявіло.

– Що там на печі? Що, Міську? – Відштовхуючи чоловіка, жінка бігла до хати. Місько біг слідом.

– Гондечка, Генко, – показував пальцем на піч. – Ади-во, якое страшное!

Слідом за батьками увійшов і Владзьо, що якраз ходив до сільмагу купити чогось до столу, щоб відсвяткувати своє одруження.

– Ну що тату? Догодив я вам? – з порога буркнув Владзьо, – такої «файної» жінки як в мене ні в кого не буде. Можете доживати віку спокійно!

Невмирущий

Дід Захарій Козак, а в селі просто Марисенько мав велике щастя, бо прожив аж три життя. Три-не-три, а два точно.

Історія його народження сама по собі також є цікавою. Марисеньків батько, Андрусько Козак, сорокарічний шепелявий парубок, взяв собі за жінку Текинку Пипчикову. «Де ті Текинці ще було до віддаване? Яка з неї жінка в штирнацять років?» – не вчухали сільські дівки й молодичі, але Текинка прийняла сватів і вийшла заміж за Андруська, бо ніхто ніколи не сватався ані до однієї із її восьми старших сестер. Хто зна, чи ще трапиться їй хто, чи ні, а в дівках сидіти не хотілось. За першого й віддалась.

Як вже вони жили, так жили, але за не повних вісім місяців по весіллі Текинка народила Андруськові двох синів-близнюків. Текинка була дуже слаба по тих пологах, а Андрусько на крилах літав від радощів. Жінку він любив, а від коли народила, ще більше почав коло неї припадати.

Видно, що любив Андрусько Текинку добре. Результати були перед очима всього села: за п'ятнадцять років шлюбу дванадцятро дітей. Правда, два рази Текинка народжувала близнят. А зараз ось, знов лежить, мучиться, плаче, бо почалось... і на чім світ проклинає Андруська.

Біжить Андрусько морозом до повитухи, видихаючи перед собою клуби білого, як молоко, гарячого повітря. Від повитухи треба зайти ще до панотця, щоб на вечір прийшов охрестити дитину, бо нехрещеним недобре ніч ночувати. Пішов городами, щоб менше людей бачило, бо самому вже шостий десяток. Над його плодовитістю в селі вже давно вижартовували жінки, а чоловіки запитували секрет чоловічої сили.

Вбіг Андрусько до панотцевої хати, зняв шапку в порозі, і зі словами «Слава Йсу Христу!», приступив до панотця й голосно цмокнувши поцілував руку.

– Що, знов? – запитав у Андруська панотець, вилупивши очі і піднявши вгору кудлаті широкі брови, тим часом витираючи заслинену руку. – Чи ви здуріли, Андрію?

– Знов, панотцику! – випалив чоловік, і опустив погляд додолю.

– Дайте си стрим, Андруську! Прошу вас, дайте си трохи стрим, – ходячи по хаті взад-вперед наголошував отець, і широко розводячи руками навчав темного хлопа[14 – Темний хлоп – неосвічений.]. – Андруську, на ціле село такого чуда нема, як в вас. Ви як той варстат[15 – Варстат – станок (в діалекті вживається як агрегат, машина...)]. діти робите...

– Отцику, пане отцику, – заторкотів Андрусько, – то не я!

– Не ви? – викотив очі на лоба священник, розгубивши від подиву слова. – А хто?

– То не я. Біг-ме[16 – Бігме – клянусь Богом.] не я. То воно... якос... так само... – затявся чоловік.

Панотець не стримавши сміху голосно пирснув у кулак, а потім посадивши чоловіка на крісло біля себе почав науку.

- Ви, Андруську, трохи ся втихомирте! Що то ви так стриму не маєте? - То не я... - знову завів своє чоловік.

- Не ви. Не ви. Я зрозумів. То воно само... - тамуючи сміх продовжував панотець. - Ну дивіться: ви повинні дати жінці трохи відпочити. Ви ж її в гріб заженете тими дітьми. Кілько їх вже?

- Та аво, родит трийнацете, - аж зіщулився у відповів Андрусько, ніби очікував отримати від панотця ляпаса.

- Тринадцять?! О, свят, свят, свят, то недобре, - відповів хитаючи головою священник, й косо глянув на чоловіка. - Може вже досить?

- Може й досить, але кілько взе е, то е, - аж зігнувся Андрусько. То прийдете охрестити? - перепитав.

- Прийду, - розвів руками отець. - Даш мені знати, хто народився і чи все щасливо.

- Добре, панотцику. Добре. Слава Йсу в ваші хаті, - відповів Андрусько, і вже навіть торкнувся клямки дверей, щоб іти геть, як тут його хтось потягнув за язика. - Отце, скажіт-но мені, як мудра людина: а як то люди роб'є, аби дітий не було?

Отець явно не очікував такого запитання «в лоб», але й сам був добре «гострим на язик».

- На поді спи, дурню! - крикнув панотець у відповідь, і виштовхав Андруська за двері.

Не минуло й двох років, як народився Захар, що пізніше стане Марисеньком. Чотирнадцятий і останній син в родині Андруська Козака. Як казали сільські люди, підсміхаючись: «Зав'язав си Андрусько нарешті гудза на тім, що само діти робило».

Андрусько, знімаючи картуза, зі словами «Слава Йсу Христу» впхався до священникової хати, і тупцюючи з ноги на ногу піднаходив потрібні слова, які ніяк не лізли у голову. Священик пильно дивився на чоловіка, наче очікував недоброї звістки, бо Андрусько звіку до церкви не ходив, а до священника навідувався суто при потребі хрестин.

- Слава Йсу! - прошепотів зіщулившись.

- Що? Знов? - сполохано запитав священник.

- Знов! - голосно зітхнувши промовив Андрусько.

- Хто? - пильно дивлячись в очі запитав священник.

- Хлопчина, - знічено відповів чоловік.

- Хлопчина... - повторив панотець піднявши очі в стелю. - Най Пан Біг йому дасть добру долю і розуму трохи більше, як в його тата, - і схопивши Андруська за сорочку закричав, - ти чого на поді не спав, бовване[17 - Бовван (діалект.) - дурень.] старий?

- Я спав на піді. Я спав... Бігме-м спав, пане отце. Я всього раз зліз, я лиш раз зліз...І воно само якос...

Отець стояв в ступорі не знаючи, що відповісти, а самого розбирав сміх. Виходить, як би не той випадок, що Захарків тато нарушив дане панотцеві слово, і не зліз з підка - не було б і Захарка.

Захарко, вже будучи дорослим, жив в хаті за ліском. Мав жінку і єдину донечку Доцинку. Видно не обминули Божих вух слова панотця, коли той просив у неба доброї долі, і розуму більшого, як в його покійного тата Андруська, раз Захарко щороку не навідувався до панотця.

Зими в давнину були холодними зі снігами та заметілями, але люди все одно йшли до роботи: обходили худобу, рубали в лісі дрова до печі, возили з поля соломку. Захар також мав власне, хоч і не дуже велике господарство, але й коло нього в таку студінь роботи вистачало. Жінку свою Захарко беріг від тяжкого труду, бо та трохи хворіла. Все робив сам, а жінка поралась суто з бабськими хатними справами.

Вийшов одного разу Захарко по воду до криниці. Та криниця була єдиною на цілу округу, тому від досвітку аж до пізньої ночі біля неї збиралась черга. Щоб не вистоявати чергу зранку, Захарко надумав схитрити, і піти наносити жінці води вночі. Зараз там точно нікого не буде. Тільки-но підійшов до криниці, як побачив здаля якусь чорну пляму, що то роздвожувалась, то знову зливалась в єдине. Та пляма наближалась до чоловіка, а згодом почувся скрипіт снігу та кінське фиркання. То були сани, а в санях Штефко - Захарків старший брат.

- Се ти брате? - запитав чоловік із саней, придивляючись до Захара.

- Я. А ти де ідеш серед ночі?

- В ліс. За дровами. Думав-им до тебе повернути, би ти мені поміг. А тебе сам Бог мені післав.

- Та мені траба води наносити, та й жінці сказати.

- Наносиш ще води. Доки жінка рано встане, то ми вже вдома будемо. Гай, сідай, ми зараз живо накидаєм. Там вже нарізані є, я вчора розвідав. Єдна нога туво, друга тамо. Клади ведра за криницу та й поїхали, бо вже незадовго сторожі прийдут.

Те, що Захарко поїхав з братом окрім нього і брата не знав ніхто. Захаркові відра впізнали сусіди, бо він їх гарно обкував залізом, щоб не бились. Таких ні в кого не було. То ж коли побачили одне відро повне води, інше порожне, і мотузку розкручену до кінця, зняли крик, що Захарко втопився. Виймати Захарка з криниці не було кому, не знайшлося сміливих

лізти у криницю в таку студінь. Був один, що поліз би-то його брат Штефко, який повитягав усіх потопільників[18 – Потопільник – утопленик.], але як на біду, поїхав в ліс за дровами і досі нема. Ліс великий, ще темно. Де його шукати?

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, купив полную легальную версию (https://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=24149124&lfrom=362673004) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.

notes

Примітки

1

Катафельок – катафалок, гріб.

2

Робітний – роботящий.

3

Нігди – ніколи.

4

Цвек - цвях.

5

Хрукт - фрукт.

6

Прочути - раптово почати чути.

7

Налисники - млинці.

8

Складщина - спілка.

9

Гандрабатий - широкоплечий, але сутулий чоловік.

10

Бокувати – сторонитись.

11

Торочити – говорити.

12

Зафайна – занадто вродлива.

13

П'ец – піч.

14

Темний хлоп – неосвічений.

15

Варстат – станок (в діалекті вживається як агрегат, машина...).

16

Бігме – клянусь Богом.

17

Бовван (діалект.) - дурень.

18

Потопільник - утопленик.